

Rdeči križ Slovenije
Območno združenje Ormož

Medobčinska lokalna akcijska skupina za preprečevanje zasvojenosti
na območju občin Ormož, Središče ob Dravi in Sveti Tomaž

19. mladinski raziskovalni tabor

OTROŠKE IGRE NEKOČ – ALI SE JIH IGRAMO ŠE DANES?

Ormož, september 2021

Fotografija na naslovnici: (<https://www.aliexpress.com/>, 10. 9. 2021)

Rdeči križ Ormož že 19 let vsako poletje organizira enotedenski raziskovalni tabor za osnovnošolske otroke iz ormoškega območja. Ker sem se tabora že od malih nog udeleževala tudi sama in vem, kako so mi naravoslovne, zgodovinske ali humanitarne delavnice polepšale poletne dni, sem se letos odločila preizkusiti v vlogi vodje delavnic za otroke, tokrat na etnološko temo starih iger in načinov igranja na ormoškem območju. Ker je to in prejšnje leto epidemija novega koronavirusa večino naših aktivnosti prenesla na zaslone, sem v tej temi videla priložnost, da en teden preživimo brez računalnikov ter se spomnimo vseh iger, ki nam omogočajo kvalitetno druženje brez uporabe tehnologije.

Kot študentka Etnologije in kulturne antropologije na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, sem na taboru sodelovala v okviru obvezne delovne prakse in si tako pridobila tudi nove izkušnje za študij. Priprave na tabor so se začele že spomladi, ko so se člani Medobčinske lokalne akcijske skupine za preprečevanje zasvojenosti na svoji redni seji dogovorili, da bo tabor tudi letos izveden. Sama sem se z njimi povezala sredi junija. Prijave na tabor je prevzela mentorica Maja, ki je moje vabilo s kratkim opisom tabora objavila na spletni strani Rdečega križa Ormož, v lokalnem časopisu Ormoške novice in preko lokalnega radia. Prijave so bile možne preko elektronske pošte ali telefona ter zaradi kvalitetnejše izvedbe omejene na deset udeležencev. Prijavilo se je šest otrok, starih od osem do dvanajst let.

Pri pripravi in izvedbi tabora sem največ sodelovala z mentorico Majo, ki mi je prepustila pripravo urnika za tabor in mi ob tem svetovala, kako dneve narediti čim bolj interaktivne in ob enem poučne za otroke. Izkušnje z delom na taborih in z otroki sem imela že pred prakso, a sem se tokrat veliko več naučila o sami organizaciji in pripravi takšnega tabora. Ker je naše delo potekalo v času dopustov, smo se morali z vsemi sodelujočimi povezati že nekaj mesecev prej, pred tem pa razmisliti kdo bi izbrani temi najbolj doprinesel. Želeli sva, da

otroci na taboru spoznajo čim več o izbrani temi, da obiščejo ustanove, ki bi nam lahko pomagale pri raziskovanju in da skozi igro spoznajo tudi delo etnologinje. Tako smo prvi in zadnji dan tabora preživeli v prostorih Rdečega križa Ormož, zraven pa se povezali z Naravnim rezervatom Ormoške lagune, Knjižnico Franca Ksavra Meška Ormož in upokojeno vzgojiteljico Stanko Špindler, ki so nam popestrili še ostale dni.

V največjo pomoč pri sami raziskavi iger nam je bila literatura iz ormoške knjižnice. V sistemu Cobiss smo našli delo Nika Kureta, Veselja dom: Igre in razvedrila v družini, a nam je glede na starost udeležencev bolj ustrezalo delo Igorja Cvetka, Otroške igre na Slovenskem od A do Ž. Spoznali smo, da obstaja »23 tipov otroških iger« (Cvetko 2017: 17). Med njimi smo sami preizkusili lovilne, skrivalne, približevalno – zadevalne, mostne, ugibalne, dotikalne, rajalne, gibalne in tabelne. Da bi izvedeli tudi več o igralnih navadah drugih ljudi, smo skupaj sestavili kratek vprašalnik, ki so ga otroci odnesli domov in se pogovarjali s svojimi starši, prijatelji ali sosedi.

VPRAŠALNIK

1. Katera je bila vaša najljubša igra ko ste bili mlajši?
2. Katerih iger se spomnite iz otroštva?
3. S kom ste se po navadi igrali?
4. Kje ste se igrali?
5. S katerimi pripomočki ste se igrali?

Izvedli smo, da so se informatorji večinoma igrali na igriščih ali v naravi, igre kot so skrivalnice, lovljenje, gnilo jajce, izdelovanje hišic v gozdu, vožnja s kolesom, pa tudi družabne igre in igre s kartami. Prosti čas so večinoma preživljali s sorojenci, bratranci in sestričnami ali s sosedi. Kot igro so razumeli tudi skupno preživljanje časa pri opravilih, predvsem na paši, kjer so peli in za

igro uporabljali naravne materiale, doma pa so se igrali tudi z gunitvistom, kredami ali palicami.

Moja najljubša igra (priprava predstavitvenega plakata, 5. julij 2021)

IGRE IN NAVODILA ZA IGRANJE

Vzgojiteljica Stanka Špindler nam je svoje bogato znanje, ki ga je v vrtcu z obogatitveno dejavnostjo Mali folklorist prenašala na otroke, predstavila s pomočjo dela Nežke Lubej, Pikapolonica, hvala za zlato kolo! Vse opisane igre smo tudi z veseljem preizkusili.

Vrtimo gumb: za igro potrebujemo gumbe in sukanec. Najprej napeljemo nitko skozi gumb in jo primemo na obeh koncih. Nato jo začnemo vrteti z obema rokama pred sabo in nitko naenkrat močno napnemo, da se gumb začne zelo hitro vrteti. Za tem počakamo, da se gumb umiri in igro ponovimo.

Pismo: »Na tla so narisali obliko pisma. V prvo polje so vrgli ploščat kamenček. Na eni nogi so brcali kamen iz polja v polje. V četrtem polju so lahko stopili na obe nogi. Če je kamenček preskočil poljem, če se je ustavil na črti, če je noga prekrila črto, je bil »fuč«. Na vrsto je prišel drugi igralec. Ko so se zvrstili vsi igralci, je začel prvi igralec od tistega polja, kjer je prej naredil »fuč«. Če je brcal kamen pravilno od prvega do zadnjega polja, je nadaljeval igro tako, da je zdaj metal kamenček v drugo polje (nato v tretje, četrto...). Do kamna je moral vedno po vrsti skakati skozi vsa polja. Kdor je prišel do sedmega polja, je zmagal.« (Lubej 1997: 73)

Fuclanje: »Najpogosteje so se to igro igrali fantje. Potegnili so ravno črto (premico). Od črte so označili položaj, od koder so metali gumb (pozneje kovance). Pri večjem številu igralcev so metali vsak po en gumb, pri manjšem številu pa dva ali več gumbov. Tisti, ki se je z gumbom najbolj približal črti ali jo je celo dosegel, si je priigral vse gumb v igri.« (Lubej 1997: 73)

To igro se lahko igramo tudi zunaj, tako da v zemljo na nasipu ali ob cesti zvrtnemo luknjo in določimo razdaljo od luknje pri kateri narišemo črto. Nato izza črte mečemo gumb ali kovance (če se igramo s kovanci, se igri po navadi reče »činklanje« - op. a.), en za drugim in kdor prvi zadane luknjo pobere vse ostale gumb ali kovance.

Rinčice talat: »Je bila predvsem dekliška igra. Izbrale so si rinčico (prstan, kamenček, gumb...). Postavile so se v vrsto, (stale ali sedele) dlani obeh rok so stisnile skupaj pred seboj. Ena je rinčice talala, druga pa je bila »muca«. Muca se je med talanjem morala skriti v kot. Ko je deklica razdelila rinčico, so poklicale »muc, muc« in muca je vohala ter ugotavljala, v kateri dlani je »rinčica«. Če je ugotovila, je bila tista deklica muca, ki je rinčico imela, če pa se je muca zmotila, se je igra ponovila.« (Lubej 1997: 70)

Vzgojiteljica Stanka je za nas dodala še več besedila in sicer, da je tisti, ki je delil rinčico med deljenjem govoril *Rinčico talam, komu jo dam...* ko pride muca iskat rinčico, jo drugi nagovarjajo naj izbere njih z besedilom *Tu je sreča, tu je sreča...* muca pa izbranega tekmovalca nagovori z besedami *Tu je sreča!*

Babico nositi: »Manjši predmet (košček lesa, kamen...) so določili za »babico«. »Babico« so dali v roke tistemu, ki so mu zavezali oči. Na mestu so ga večkrat zavrteli, ga prijeli za rame, vodili po prostoru in čimbolj spreminjali smer. »Babico« je moral sam odložiti (za drevo, grm). Na odru »babico« odloži za plesalcem. Vodili so ga po drugi smeri na mesto, od koder je začel pot. Odvezali so mu ruto in rekli »Zdaj pa išči babico«. Če so videli, da jo bo hitro našel, so bili tiho, če ne, so mu pomagali z glasnim in tihim petjem ali z besedami »mrzlo – toplo«. »Babico« je našel, igra se je nadaljevala.« (Lubej 1997: 64)

Zvezde metat: En izmed nas »meče zvezde«, prime nekoga za roke in ga vrti okoli sebe. Ko ga spusti mora biti ta čisto na miru in ostati v pozi v kateri je pristal. Ko prvi zavrti vse igralce izbere najlepšo zvezdo in igra se ponovi.

Gremo domu: Je igra, ki se začne s pesmijo in plesom. Besedilo je del nastopa in ima tudi svojo koreografijo. Med plesom »se razdelijo v dve skupini, v rahel polkrog ter začnejo igro »gremo domov«, tako da izmenično eden sprašuje, drugi odgovarja. Pri zaključku igre ob besedilu »Keri bo kaj reka, bo kravji drek požveka« si zakrijejo usta.« (Lubej 1997: 47)

»Gremo domú.

Kaj mo dúma?

Kíselco mo kúhali.

Kam mo jo vlívali?

V žabji dúlec.

Gí je tisti dúlec?

V hiši na políci.

Gí je tista polica?

Kovač jo je razkóva.	Gí je tisti kovač?
Na poli beli bob séje.	Gí je tisti bób?
Golóbi so ga pozóballi.	Gí so tisti golóbi?
V morje so zletéli.	Gí je tisto mórje?
Vuk ga je s'pija.	Gí je tisti vúk?

Prek plotá je skóča, pa si je rit razpóča.

Keri de kej réka, tisti de kravji drek pož'veka.« (Lubej 1997: 47)

Srečanje z upokojeno vzgojiteljico Stanko Špindler (8. julij 2021)

Čeprav so bile igre naša glavna tema in tudi rdeča nit tabora, se mi je zdelo pomembno, da se ne osredotočamo zgolj na to, temveč spoznamo vse s čemer smo se na naši raziskovalni poti srečali. Tako smo spoznali tudi delo oskrbnika naravnega rezervata, se poučili o tam živečih živalih in rastlinah ter si jih tudi

ogledali, spoznali delo knjižničarke, ki nam je predstavila tudi oddelke ormoške knjižnice in nas naučila iskati gradiva v sistemu Cobiss, prav tako pa smo skozi celi teden spoznavali elemente etnološkega raziskovanja, skozi pogovore z gosti, sestavo vprašalnika, pri čemer so morali tudi sami doma aktivno izpeljati nalogo, krepili pa so se tudi v skupinskem delu in sodelovanju, saj so skupaj pripravili plakat in zadnji dan izdelali tudi prispevke za publikacijo, ki jo bo izdal Rdeči križ Ormož.

Spoznali smo, da za enake igre velikokrat obstajajo različna pravila, ki se spreminjajo glede na starost udeležencev ali kraje iz katerih prihajajo, zato je pomembno, da se pred pričetkom igranja dogovorimo za skupna pravila. Vedno moramo biti tudi previdni, da med igro koga ne poškodujemo. Opazila sem tudi, da so bili udeleženci tabora med igranjem zelo uvidevni drug do drugega in da so po svoji zmagi po navadi pustili, da zmaga kdo drugi.

Voden izlet po Ormoških lagunah (6. julij 2021)

TERENSKI DNEVNIK (5. – 9. julij 2021)

Ponedeljek, 5. julij 2021: Prvi dan tabora smo začeli v prostorih Rdečega križa Ormož, na Ormoški cesti 8f. Do 9.00 ure, se je zbralo vseh šest prijavljenih udeležencev, starih od osem do dvanajst let. V uvodu je udeležence nagovorila Maja Botolin Vaupotič in jih pozdravila na 19. poletnem taboru. Skupino sem nato prevzela sama in najprej smo se drug drugemu predstavili. Nato sem jim natančneje predstavila temo tabora in povedala načrt dela za celi teden. Delo smo začeli s pogovorom o njihovih igralnih navadah (kaj se najraje igrajo, s kom se igrajo, na prostem ali v notranjosti, katere igra se igrajo, kaj so se igrali kot mlajši in kaj danes, ali so jim starši pripovedovali o kakšnih igrah). Po tem smo skupaj sestavili kratek vprašalnik, ki so si ga odnesli domov, kjer bodo na podoben način o igralnih navadah povprašali še svoje starše, sosede, prijatelje, in se z odgovori vrnili v sredo. Nadaljevali smo s prvo delavnico, v kateri si je vsak izbral svojo najljubšo igro in zanjo napisal ali narisal navodila. Izbrali so igre Zemljo krast, Skrivalnice, Vroči stol, Uno karte in Pikica stoj. Nato smo igro Vroči stol tudi preizkusili. Sledila je pavza z malico, za tem pa smo imeli drugo delavnico, izdelavo knjižnih kazal in prtičkov z odtisi svežih rož. Za konec smo izdelali še plakat na katerega smo nalepili naša prej izdelana navodila za igre ter nekaj kazal in tako predstavili delo našega prvega dneva.

Torek, 6. julij 2021: Drugi dan tabora smo se odpeljali v naravni rezervat Ormoške lagune, kjer nas je sprejela Ana Vaupotič in nas popeljala po lagunah. Z daljnogledi smo si ogledali tamkajšnje živali, vodne in kopenske ptice, želve, žabe in vodne bivole. Spoznali smo tudi delo skrbnika in potek dneva v rezervatu. Na prostem smo preizkusili tudi tri različne načine igranja. Začeli smo z namizno igro Selitve ptic, ki je didaktična in poučna, a tudi zabavna. Nato smo se igrali Zemlje krast, katere navodila smo zapisali že včeraj. Na koncu smo

nekaj časa preživeli še na zunanjih igralih, ki imitirajo pajkovo mrežo in tako spodbujajo razvoj motoričnih spretnosti.

Sreda, 7. julij 2021: V sredo smo se odpravili v knjižnico Frana Ksavra Meška Ormož, kjer nas je sprejela Simona Sakelšek in nas najprej popeljala po knjižnici ter nam predstavila oddelke ter delovanje knjižnice. Ustavili smo se na otroškem oddelku, kjer smo poiskali knjige o igrah, pogledali pa smo si tudi etnološki oddelek. Nato smo se na vrtu knjižnice preizkusili v reševanju ugank.

Četrtek, 8. julij 2021: V četrtek na je obiskala upokojena vzgojiteljica Stanka Špindler, ki je v vrtcu mnoga leta vodila krožek Mali folklorist, pri katerem so otroci skozi igro, ples in izštevanke spoznavali različne elemente folklore. Predstavila nam je veliko različnih iger, nekaterih že iz njenega otroštva. Spominja se pripovedi svoje babice, s katero je kot otrok velikokrat pasla krave. Stanki je babica na paši pripovedovala pravljice, čas pa sta si krajšali tudi z igranjem iger. Ker je bila babica šivilja, je imela veliko gumbov, zato nam je Stanka najprej predstavila igro Vrtimo gumb. Takšne vrste igro je Stanka v vrtcu velikokrat uporabljala tudi za sproščanje in mirjenje otrok. Naslednja igra z gumbi, ki smo jo spoznali se imenuje »Fucanje« ali »Činklanje«: »Fucanje« se igra z gumbi, s fižoli ali kovanci, »činklanje« pa rečemo, ko se gremo s kovanci. Spoznali smo tudi igro Rinčico talam, ki se ji reče tudi Bogeca talam, a se je ime spremenilo v časih, ko se v šoli ni smelo govoriti o Bogu. Igrali smo se tudi zunanjo igro Babico nosimo, igro Gremo domu, Tiča vagat, najljubša pa jim je bila igra Zvezdice metat.

Petek, 9. julij 2021: Zadnji dan našega tabora smo izkoristili za preizkus vseh iger, ki smo jih spoznali skozi teden. Imeli smo tudi srečo z vremenom, tako da smo se odpravili v Mestno grabo (ime za igrišče blizu prostorov Rdečega križa Ormož – op. a.), kjer smo lahko preizkusili vse igre namenjene zunanjemu

igranju in tudi risali s kredami. Po odmoru za malico smo se odpravili nazaj na Rdeči križ, kjer smo se lotili pisanja prispevkov za publikacijo, tako da si je vsak izbral najljubši trenutek ali dan preteklega tedna, ter ga opisal, ilustriral ali upesnil.

V knjižnici F. K. Meška (7. julij 2021)

VIRI IN LITERATURA

Cvetko, Igor

2017 *Otroške igre na Slovenskem od A do Ž*. Celje: Celjska Mohorjeva družba:
Društvo Mohorjeva družba.

Lubej, Nežka

1997 *Pikapolonica, hvala za zlato kolo!: Otroške igre in plesi: Priročnik za folklorno vzgojo*. Maribor: Zveza kulturnih organizacij.

FOTOUTRINKI

Igra v Mestni grabi (9. julij 2021)

Predstavitveni plakat v prostorih RKS OZ Ormož

19. RAZISKOVALNI TABOR

V PONDELSEK VSI
SEM SMO PRIŠLI
IN SE SPOZNALI
ČISTO VSI.

V TOREK RAZISKOVALI
SMO MI IN ODKRILI
ŠE VSE ŽIVALI, KI
JIH ŠE NI!

SREDA JE TU,
KNJIGE PA TU.
UGANKE SMO UGOTAVLJALI,
IN OREHE PRIDOBIVALI.

V ČETRTEK OBISK DOBIMO
IN RAZLIČNE IGRE
PRIDOBIMO, TER JIH ZAIGRAMO.

PETEK JE BIL NADVSE
ZABAVEN, OKUSEN IN KONČAVEN.
TO JE TO. ADIJO!

Lili

Urači stol

Navodila:

1. Izberemo igralca im igralca se more skriti.² Ko se igralec skriva si da med seboj kaj bo na predmet.³ Ko se odločimo igralca pokličemo.
4. Igralec mora ugotoviti kaj je na predmet.

1. Izberemo

igralca

2. Igralec

se skriva

3. Izberemo

predmet

4. Igralec Igralec

pride igano

Rdeči križ Slovenije
Območno združenje Ormož

Medobčinska lokalna akcijska skupina za preprečevanje zasvojenosti
na območju občin Ormož, Središče ob Dravi in Sveti Tomaž

19. mladinski raziskovalni tabor

OTROŠKE IGRE NEKOČ – ALI SE JIH IGRAMO ŠE DANES?

Izdala:
Medobčinska lokalna akcijska skupina za preprečevanje zasvojenosti na območju občin
Ormož, Središče ob Dravi in Sveti Tomaž

Zanjo:
Stanislav Ivanuša

Besedilo in oblikovanje publikacije:
Katarina Vaupotič

Fotografije:
Maja Botolin Vaupotič

Tisk:
Tiskarna Ekart

Naklada:
200 izvodov

Ormož, september 2021